

MEDDELELSER

FRA

DET NORSKE MYRSELSKAP

Nr. 6

Desember 1961

59. årg.

Redigert av Aasulv Løddesøl

Jordvernkonferanse i Tel-Aviv

26. april — 2. mai 1961.

Av Aasulv Løddesøl.

I. Innledning.

Den 4. jordvernkonferanse i ECA/FAO's regi ble holdt i *Israel* i april—mai 1961 i landsbyen *Herzlia*, som ligger ca. 11 km nord for Tel-Aviv. De tidligere jordvernkonferanser etter den ordning som ble etablert i 1955 av FAO's generaldirektør, nemlig at jordvernarbeidet og tiltakene for en rasjonell utnyttelse av Europas jord- og vannressurser skulle tilknyttes ECA (The European Commission on Agriculture) som en underkommissjon, har vært holdt i *Lisboa* (1956), *Wien* (1957) og *Istanbul* (1959). Tidligere sorterte nemlig jordvernarbeidet direkte under FAO, som allerede i 1948 tok initiativet til et organisert vern om de livsviktige verdier som *jordsmonnet* og *vannressursene* representerer. FAO innbød da de europeiske medlemsland til å sende representanter til et forberedende møte i *Firenze* høsten 1948. Ved senere møter i *Amsterdam* (1950) og *Roma* (1952) var jordvernarbeidet organisert under navnet «*the Permanent European Working Party on Land and Water Utilization and Conservation*», som populært ble kalt «*the European Soil Conservation Committee*». Den nåværende organisasjons navn er «*the Sub-Commission on Land and Water Use*».

Forfatteren av denne meldingen, som representerte Norge ved konferansen i Tel-Aviv, har deltatt i det europeiske jordvernsarbeidet helt fra starten i 1948, og har publisert rapporter fra samtlige konferanser (kfr. litteraturfortegnelsen 1—7). I den siste meldingen om Istanbul-konferansen i 1959 er det gjort mer utførlig rede for historikken, og jeg henviser derfor her til denne meldingen (7).

Underkommissjonens oppgave er — som nevnt foran — å arbeide for *en rasjonell bruk av og vern om medlemslandenes jord- og vannressurser*. Etter hvert som arbeidet har utviklet seg har imidlertid ECA tildelt underkommissjonen oppgaver som spenner videre enn det opprinnelige programmet som ble lagt opp under konferansen i Firenze i 1948. Dette hadde nemlig til formål å *undersøke de forskjellige former for jorddeleggelse som fant sted i de europeiske land, og dessuten å søke å finne botemidler mot disse*. Allerede ved denne første jordvernkonferansen holdt forfatteren foredrag med

lysbilder om norske jordvernspørsmål under titelen: «*Soil Conservation Problems in Norway*». Manuskriptet til foredraget ble — på anmodning — i utvidet form fremlagt og diskutert ved *United Nations Scientific Conference on the Conservation and Utilization of Resources* i New York høsten 1949 (8). Også i norske tidsskrifter er problemene i forbindelse med jordødeleggelse og jordvern i Norge offentliggjort (9—12).

Av de botemidler som ble tatt opp i foredraget, og som vakte særlig interesse, kan nevnes et forslag til «*Lov om jordvern*» i forbindelse med jordødeleggelsen ved urasjonell brenntorvdrift i de skogløse kystbygdene på Vestlandet, i Trøndelag og Nord-Norge. Det var «*Komiteén for myr og jordvern i kystbygdene*», populært kalt «*Jordvernkomiteén*», hvor forfatteren var formann, som hadde fremsatt forslaget. Loven ble vedtatt av Stortinget i 1949 (13). At man kunne gjøre seg håp om ved hjelp av lovregler å gripe regulerende og vernende inn i et så ømtålig spørsmål som disposisjonsretten til jord i privat eie, mente atskillige deltakere på Firenze-konferansen neppe var mulig. Utviklingen i tiden som er gått siden «*Jordvernloven*» ble vedtatt, har vist at dette har vært mulig, og praktisk talt uten å gå til rettslige forføyninger. Andre tiltak som opplysningsvirksomhet, planlegging og rettleidingstjeneste i ulike former, samt økonomisk støtte til gjennomføring av de tiltak som planlegges, har nemlig i de aller fleste tilfelle vist seg å være tilstrekkelig for å få stoppet jordødeleggende torvstikking. Jordvernlovens betydning har vesentlig bestått i å vekke til ettertanke, og til å øke respekten både for dem som har fått i oppdrag å passe på at jordsmonnet ikke ødelegges, og ikke minst for selve jordsmonnet og den store fremtidsverdi som dette representerer.

Etter hvert som arbeidet i den europeiske jordvernkomité — og senere i *underkommisjonen* — økte og nye oppgaver ble tatt opp, har det vist seg nødvendig å oppnevne flere *arbeidsutvalg*, såkalte «*Working Parties*», og likeså å etablere midlertidige *arbeidsgrupper* eller «*ad hoc groups*», som disse siste vanligvis kalles. I disse utvalg og grupper har deltatt flere norske spesialister på ulike områder, som alle har levert viktige bidrag, også til Tel-Aviv-konferansen. I meldingene som er publisert, er samtlige som har fungert som *medlemmer* av eller *korrespondenter* til utvalg eller grupper nevnt.

Ved de tidligere europeiske jordvernkonferanser har det overveiende vært europeiske problemer som har vært drøftet. Riktignok ble det etter konferansen i Istanbul, etter innbydelse av den tyrkiske regjering, foretatt en ekskursjon i Lille-Asia, men selve konferansen ble holdt på europeisk grunn. Dette prinsipp ble imidlertid fraveket i 1961, da den israelske regjering hadde søkt om å få være vertnasjon, en anmodning som ECA/FAO hadde funnet å kunne imøtekomme.

Tadmor Hotel, Herzlia n.f. Tel-Aviv hvor jordvernkonferansen ble holdt.

I forbindelse med Tel-Aviv-konferansen ble det i underkommisjonens regi i dagene 3.—9. mai foretatt en rekke utbytterike ekskursionsjoner til flere steder i Israel. Etter at den offisielle del av programmet for ekskursionene var avviklet, foretok forfatteren dessuten en studiereise til myr- og sumpområdene omkring den tidligere Hulasjøen i Nord-Israel som nå er uttappet, og hvor bl.a. storstilte nydyrkningsarbeider pågår.

Ved Tel-Aviv-konferansen var 15 nasjoner representert med i alt 31 deltakere. Dessuten hadde flere internasjonale organisasjoner, nemlig: European Confederation of Agriculture (CEA), Economic Community of Europe (CEE) og International Commission of Rural Engineering (CIGR) og et av medlemslandene (Italia) sendt flere observatører til konferansen. Videre deltok 6 medlemmer av FAO's tekniske stab, foruten flere sekretærer og tolker. Deltakerantallet ved møtene utgjorde m.a.o. nærmere 50 personer. Under ekskursionene sluttet dessuten en rekke israelske kulturingeniører samt skog- jordbunns- og jordvernspesialister seg til, så antall deltakere nærmet seg 100 i alt flere av ekskursionsdagene. Interessen for underkommisjonens arbeid og de tilrådinger som ble utformet som et resultat av foredrag, diskusjoner og befaringer, var — som man vil forstå — meget stor.

II. Referat fra Tel-Aviv-konferansen.

Herzlia, hvor konferansen ble holdt, er en liten idyllisk landsby ved Middelhavskysten. Det er her flere store turisthoteller, og et av disse, *Tadmor Hotel*, var valgt både som konferansested og som

oppholdssted for samtlige deltakere. Dette viste seg å være en bekvem løsning, som bl. a. muliggjorde en effektiv utnyttelse av arbeidstiden.

Åpningsmøtet var som vanlig viet introduksjons- og velkomsthilsener, med taler av underkommissjonens formann, overdirektør *G. Ytterborn* og av sjefen for *Land and Water Development Division* i *FAO*, *Dr. R. Schickele*. Sistnevnte hilste fra *FAO's* generaldirektør, *Mr. B. R. Sen*, som var forhindret i å være til stede. Her holdt for øvrig Israels landbruksminister, general *Moshe Dayan*, et interessant foredrag om landbrukets stilling i Israels økonomi. Han nevnte bl.a. at ca. 12 % av statsbudsjettet gjaldt landbruket, hvorav om lag halvparten gikk til *vanningsformål*. Vannressursene finnes nemlig nord i landet, mens jordressursene ligger i sør. Omkostningene ved å bringe disse to naturherligheter sammen blir følgelig store. Dette virker selvsagt sterkt inn på produktprisene. Subsidiert er derfor ikke til å unngå, opplyste landbruksministeren. Et annet problem er å skaffe beskjefte til landsbefolkningen året rundt. Kolonisering av ubrukte og i mange tilfelle meget ubekvemme landområder krever dessuten betydelig investering av pengemidler. For tiden er det tegn til overproduksjon av landbruksprodukter i Israel, men likevel fortsetter man å investere store summer i denne sektor.

De viktigste saker som ble behandlet på Tel-Aviv-konferansen vil bli gjennomgått og kort kommentert i det følgende. Sakene nevnes her i samme rekkefølge som de ble tatt opp, bortsett fra at valg av arbeidskomitéer og utvalg som fungerte under selve konferansen blir forbigått.

- A. Grunnleggende inventering av Europas jordressurser.
- A. Vanningens plass og problemer som ledd i utviklingen av det europeiske landbruk.
- C. Beskyttelse av landbrukets vannressurser mot forurensning og misbruk.
- D. Tekniske, økonomiske og sosiale problemer ved små bruk under ulike vilkår.
- E. Undersøkelse vedkommende grunnvannslovgivningen i Europa.
- F. Forbedring av nedslagsområder og jordvern.
- G. Melding fra Arbeidsutvalget for jordklassifikasjon og jordundersøkelser.
- H. Melding fra Arbeidsutvalget for konsolidering av eiendommer.
- I. Israelske erfaringer når det gjelder «familiejordbrukenes» problemer.
- J. Planlegging vedkommende rasjonell bruk av vern og om jord- og vannressurser.
- K. Program for arbeidet i underkommissjonen i perioden 1961—62.
- L. Tid og sted for underkommissjonens neste møte.

A. Grunnleggende inventering av Europas jordressurser.

En av de viktigste arbeidsoppgaver som ble besluttet tatt opp av underkommisjonen på dens forrige konferanse i Istanbul var ovennevnte, nemlig grunnleggende inventering av Europas jordressurser. Til rapportør for den *ad hoc*-gruppen som fikk denne oppgaven til utredning ble valgt professor L. Dudley Stamp, England, og som norsk korrespondent har fungert forfatteren av denne meldingen.

I rapportørens melding om arbeidet innen gruppen, fremheves at de nasjonale rapporter er lite sammenlignbare. Grunnen til dette er bl. a. at de enkelte lands meldinger bygger på svært uensartet statistikk, og terminologien er dessuten nærmest forvirrende. Dette gjelder ikke minst på beiteområdet, hvor det med et uttrykk som «permanente beiter» menes ulike ting i England og Nederland og igjen noe helt annet i Norge og Sveits. Ved markstudier vedkommende den beste utnyttelse av jordressursene bør derfor, ifølge rapportøren, følgende punkter iakttas:

a. Betydningen av å få med absolutt alle jordressurser, ikke bare de som knytter seg til jord- og skogbruk etc.

b. Vedkjennelsen av den samhörighet som eksisterer mellom by- og landbefolkningen når det gjelder jordutnyttelsen.

c. Betydningen av at man ved kartleggingsarbeidet dekker den totale bruk av jorden for derved å eliminere at enkelte områder blir oversett.

d. Verdien av en mer ensartet klassifikasjon vedrørende bruken av jorden i de ulike land med klare definisjoner vedkommende de spesielle bruksmåter.

e. Behovet for detaljerte oppgaver vedkommende husdyrbesetningene så disse kan omregnes til en vanlig enhet ved vurderingen av presset på jordressursene.

f. Behovet for nøyaktige oppgaver vedkommende ytelse og produksjon for derved å kunne få eksakte data over jordbruksproduksjonen i sin helhet både når det gjelder arealer, jordtyper, jordbruksmetoder etc.

Under diskusjonen av professor Stamp's rapport, og av særmeldingene fra de enkelte medlemsland, ble vanskelighetene ved å klassifisere og — eventuelt — kartlegge den fremtidige bruken av landområdene i de ulike land sterkt understreket. Dette bl. a. fordi inndelingen i «godhetsklasser» nødvendigvis måtte bli sterkt avhengig av jordbruksnivået i vedkommende land, og likeså intensiteten av driften i det hele. I denne forbindelse ble også den norske meldingen om jordutnyttelsen trukket inn, bl. a. betydningen av at vi ved våre myrundersøkelser søker å finne fram til en gradering av myrenes såkalte «dyrkingsverd». Et annet punkt i den norske meldingen som ble særskilt fremhevet var den viktige rolle som

kombinasjon av jord og skog spiller for en stor prosent av de norske små og middelstore bruk. Konklusjonen i denne meldingen var at *all bruk av jord* må sees i sammenheng og følgelig behandles som *et hele*, en konklusjon som både *rapportøren* i sin melding — og deltakerne i diskusjonen — sluttet seg til.

Et interessant — men sørgelig — avsnitt i rapportørens melding omhandlet tapet av landbruksmessig benyttet jord til byutvidelser, industri, kommunikasjoner m. v. Som eksempler var trukket fram at Norge hadde et årlig tap av ca. 30 000 dekar dyrket eller dyrkbar jord til ikke jordbruksformål, mens det tilsvarende tall for Vest-Tyskland var ca. 300 000 dekar. En liknende utvikling finner sted i en rekke europeiske land, hvorav enkelte land hadde vanskeligheter med å erstatte dette tapet ved nydyrking.

Det ble også fremhevet at begrepet «*mager jord*» hadde forandret seg meget i den senere tid, fordi tekniske og økonomiske faktorer hadde medført at slik dårlig jord kunne omdannes til jord av høy produktivitet. Dette var et forhold som man måtte ta hensyn til ved kartlegging og vurdering av jord med tanke på dens fremtidige utnyttelse.

Underkommisjonens konklusjon vedkommende denne programpost ble formet slik:

1. Rapportøren, professor *Stamp*, gjenvelges for en ny periode med oppgave å komplettere statistikken etter standardiserte klassifiseringsnormer for såvel bruken av medlemslandenes jordressurser som vedkommende husdyrholdet. De enkelte lands korrespondenter anmodes samtidig om å yte sin medvirkning ved å skaffe tilveie ytterligere data, og om å utarbeide sammendrag for sine respektive land, hvis mulig p. grl. a. reviderte oppgaver for 1960—61.

2. Definisjoner som er godkjent av *the International Geographical Union* for ulike kategorier av jordanvendelser, og som allerede er i bruk i mange land verden over, bør benyttes ved innsamling av statistiske data m. v.

3. De *faktiske* forhold i samband med jordanvendelse og husdyrhold, må holdes atskilt fra *prognoser* over den mulige fremtidige bruken av jorden.

B. *Vanningens plass og problemer som ledd i utviklingen av det europeiske landbruk.*

For denne oppgaven ble det på jordvernkonferansen i Istanbul i 1959 valgt to rapportører, nemlig dr. ing. *Karl Gerabek*, Østerrike, for Nord-Europa og generaldirektør *J. Paleologue*, Hellas, for Sør-Europa. Grunnen til denne oppdeling skyldes de store ulikheter som det knytter seg bl. a. til behovet for vanning i de ulike deler av Europa. Som korrespondent for Norge har medvirket statskonsulent *Bent Rognerud*, Vollebekk.

Ved konferansen i Tel-Aviv var det generaldirektør *Paleologue*

Fra møtesalen i Tadmor Hotel. Bak tverrbordet øverst hvor underkommissjonens styre sitter, er alle medlemslandenes flagg plassert.

som introduserte begge rapportørenes sammenfattende meldinger da dr. Gerabek var forhindret i å være til stede. Han presiserte bl. a. at interessen for vanning var sterkt stigende i mange sør-europeiske land hvor nedbøren innenfor store jordbruksområder var helt utilstrekkelig. I de nord-europeiske land innskrenker interessen for vanning seg derimot hovedsakelig til suppleringsvanning i tørre perioder. I Nord-Europa hvor tendensen går i retning av å øke bruksstørrelsen bl. a. ved nydyrking o. l. tiltak, foregår en folkeflytning fra bygdene til industristrøk. Denne tendensen er langt mindre i Sør-Europa, og da industrireisingen dessuten går langt senere, tvinges man der til å intensivere jordbruksdriften for å kunne beskjeftige flere folk året rundt. Dette forutsetter bl. a. en høy grad av samarbeidsvilje blant de interesserte, og likeså en vel utbygget opplysnings- og rettledningstjeneste både når det gjelder den tekniske side ved selve planleggingen av vanningsanleggene, og vedkommende produksjons-, markeds- og omsetningsforhold, fremholdt rapportøren.

Begge rapporter ble livlig diskutert av de delegerte, og mange eksempler ble trukket fram fra de enkelte land. Bl. a. kan nevnes fra Israel at vel 30 % av det jordbruksmessige benyttede areal blir vannet, og av dette areal er ca. 95 % avhengig av *fullstendig* vanning, mens bare 5 % kan klare seg med *suppleringsvanning*. Produktene fra det vannede areal tilsvarer imidlertid hele 55 % av verdien av jordbrukets samlede avkastning. Utviklingen går — som kjent — meget hurtig i Israel. Som eksempel på det ble nevnt at

i 1950 ble ca. 240 000 dekar vannet, og forbruket var 250 mill. m³ vann. De tilsvarende tall i 1960 var 1.25 mill. dekar og vannforbruket 1 000 mill. m³. I denne forbindelse kan nevnes at Israels totalareal utgjør 21 millioner dekar. Det totale behov for vann ved fullstendig vanning oppgis til 2 500 mill. m³, mens vannressusene utgjør 1 800 mill. m³ i det hele. De viktigste vannkilder er elvene *Jordan* og *Yarkon* som ligger i de nordlige deler av landet. Dessuten har man jo grunnvannet i nordre og midtre Israel, som også er tatt med i oppgavene over landets vannressurser.

De største problemer som man har å kjempe med når det gjelder vanning i Israel er mangel på kilder, og dessuten høye priser både på vann, materiell og arbeidskraft. Til dette kommer dessuten infiltrasjon av saltvann i grunnvannet. Alt dette gjør at man må gjøre mest mulig for å økonomisere med vannet her. Derfor studeres relasjonen mellom vann, jord og planter inngående både teoretisk og praktisk for derved å sikre størst mulig ytelse med et minimum av vann til minst mulig kostnad.

Tilsvarende problemer som i Israel har man for øvrig i de fleste land i Sør-Europa, mens landene i Nord-Europa stort sett er bedre stillet bl. a. hva vannressurser angår. For vårt eget lands vedkommende kan nevnes at det — ifølge de foreløpige oppgaver fra Jordbrukstelingen i 1959 — fantes i alt ca. 4 600 vanningsanlegg i landet med en kapasitet på ca. 150 000 dekar årlig som blir *delvis* vannet, mens det øvrige dyrka jord- og hagebruksmessig benyttede areal brukes uten vanning i det hele tatt. Her er selvsagt problemene langt mindre, men derfor ikke uvesentlige. Dette har vi mange eksempler på fra de tørkeårene som vi har hatt i de senere år. Dreneringsvanskeligheter etter vanning, som ofte forekommer i mange andre land, er imidlertid vi som oftest fritatt for.

Underkommisjonen sammenfattet til slutt inntrykkene av meldingene og diskusjonen i følgende punkter:

1. Studiet av vanningsproblemerne bør fortsette etter linjer som senere vil bli utformet i forslaget til det videre arbeid innen underkommisjonen.

2. Rapportørenes meldinger vedkommende de seneste fremskritt på vanningsområdet bør publiseres i en eller annen form for videre spredning.

Det var først og fremst p.g.a. den hurtige utvikling i antall vanningsanlegg og av vannet areal, med innføring av nye metoder både teknisk, finansielt og institusjonelt at man fant dette ønskelig, for ikke å si nødvendig. *Vanningsteknikken* står nemlig, på tross av den hurtige vekst i mange land, fremdeles på utviklingsstadiet, og mange spørsmål på dette område bør underkastes videre forskning. Dette gjelder også *kontrollen av grunnvannsnivået* på lavtliggende områder som er gjenstand for vanning, samt en rekke andre spørsmål.

C. Beskyttelse av landbrukets vannressurser mot forurensninger og misbruk.

Også når det gjelder ovennevnte arbeidsoppgave ble det på Istanbul-konferansen i 1959 valgt 2 rapportører, nemlig direktør *J. van de Kirk*, Nederland, for de nord-europeiske medlemsland, og generalinspektør *R. Brunotte*, Frankrike, for de sør-europeiske land og landene omkring Middelhavet. Da generalinspektør Brunotte var forhindret i å være til stede, ble hans rapport presentert av hans landsmann, sjefingeniør *M. P. Rambeaud*. Det er kontorsjef *Arne Løchen*, Statens Ernæringsråd, som har fungert som norsk *korrespondent* i dette tilfelle.

Av rapportene fremgikk det bl. a. at det var et stigende behov for vann til ulike formål innen landbrukssektoren, og likeså for bedre vann. I enkelte land, bl. a. Nederland og Tyskland, var det derfor satt i gang undersøkelser over *vannbalansen*, dvs. behovet for og tilgangen på vann. Selv om «årsregnskapet» vedkommende behov og tilgang skulle vise balanse, forekommer ofte typiske tørkeperioder som — i hvert fall lokalt — kan forårsake store ulemper. Dette må man selvsagt også ta hensyn til ved kalkyler over vannbalansen.

I de fleste europeiske land volder forurensning av vann for jordbruksformål ikke større ulemper. Fra nederlandsk hold ble det likevel fremholdt at *Rhinen* fører med seg stadig stigende mengder av by- og industriavfall, særlig i perioder med liten vannføring. Da landbruket i Nederland er sterkt avhengig av vanntilførsel i elver fra andre land, kan den nevnte forurensning av vannet i Rhinen bli et ganske alvorlig problem i årene fremover. I Italia har man også visse problemer med vannet fra *Poelven*, som til dels inneholder metangass.

Vannforurensninger kan være av så vel *organisk* som *uorganisk* opprinnelse. I det første tilfelle er det forholdsvis enkelt — og relativt billig — å få vannet rensset, mens uorganisk materiale, eksempelvis nøytrale salter, er vanskeligere og til dels meget kostbarere å få bort med de metoder som hittil er kjent.

Hva angår forholdene i vårt land på dette område, så er det her foretatt en inventering av vannressursene for elektrisk kraftproduksjon. Når det gjelder tilgang på vann for dekning av behovet innen landbrukssektoren, foreligger det ingen oppgaver, bortsett fra enkelte tettbebygde strøk. Landbrukets vannbehov skaffer imidlertid — som regel — ikke større vanskeligheter, unntagen i særlig tørre perioder, og det er sjelden at man i vårt land gjør bruk av grunnvann til vanningsformål, slik som man f. eks. gjør i Hellas. Hva vannets kvalitet angår hos oss, så er denne som regel tilfredsstillende for jordbruksformål. De vanligste forurensningskilder er gjødselplasser og sigevann fra naturgjødlede områder, videre avren-

ningsvann fra siloer og halmlutingsanlegg, og dessuten fra områder hvor det er brukt kjemiske sprøytemidler.

Av den norske korrespondentens melding fremgikk at det vanligvis ikke er noen konkurranse mellom landbruket og andre interessegrupper når det gjelder det tilgjengelige vannvolum, og heller ikke hva vannets kvalitet angår. Vi har likevel en lov av 15. mars 1940 som fastsetter i hvilken orden de ulike behov bør dekkes. Vann for husbehov kommer i første rekke, og dernest landbruksbehovet, som kommer foran behovet for vann til industrielle formål.

Underkommisjonens anbefalinger til medlemslandene vedkommende denne programposten ble samlet i følgende punkter:

1. Fortsatte undersøkelser med formål å registrere eksisterende vannressurser på den ene side og nåværende og mulige fremtidige forbrukere på den annen.
2. Organisere kontroll av eiendoms- eller råderetten til så vel overflatevann som grunnvann, for å være sikker på at forbruket ikke står i misforhold til de kvanta som er til stede, slik at ressursene før eller senere blir oppbrukt.
3. Forbedring av metoder og teknikk for derved å hindre spill og misbruk av vann, og dessuten ved å øke vanningsanleggenes effektivitet. Videre må det sørges for en effektiv konservering av vannressursene ved omhyggelig skogskjøtsel innen nedslagsdistriktene og ved kontroll med og oppsamling av overflatevann til supplering av vannforsyningen etc.
4. Organisering av en effektiv kontroll mot forurensninger av så vel overflatevann som grunnvann.
5. Organisering av samarbeidende organer eller grupper av spesialister ved institusjoner som arbeider med vassdrags- og hydrogeologiske tiltak til hjelp ved løsningen av tekniske, administrative og juridiske spørsmål som melder seg, slik som allerede er tilfelle i enkelte land.
6. Rekreasjonsinteresser o. l. som knytter seg til turistnæringen bør også tas hensyn til når det gjelder kontrollen med forurensninger av vannressursene.
7. Undersøke behovet for lovmessige tiltak som kan hindre opphopning av innviklede vannrettigheter da slike rettigheter kan komme til å vanskeliggjøre utnyttelsen i fremtiden. Også behovsprioriteten for vannet bør fastlegges for derved å fremme en mest mulig rasjonell bruk både når det gjelder volumet og tiden det kan benyttes.

D. Tekniske, økonomiske og sosiale problemer ved små bruk under ulike vilkår.

FAO's eksekutivkomité behandlet på møte i Roma 6.—8. juli 1960 bl. a. organiseringen av det fremtidige arbeid innen *Den europeiske*

Norges og Nederlands delegerte er oftest plassert ved siden av hverandre ved konferansebordet. De nederlandske delegerte er fra venstre direktør J. van de Kerk, inspektør F. L. A. Maandag og direktør S. Herweijer. Delegasjonens fjerdemann, professor F. Hellinga er ikke kommet med på bildet.

landbrukskommisjon (ECA). Blant de saker som tangerer underkommisjonens arbeidsfelt, må først og fremst nevnes de mange problemer i forbindelse med små bruk eller «familiebrukene», som denne bruksgruppen har vært kalt. Eksekutivkomitéen besluttet på møtet å henstille til *underkommisjonen* å føre denne saken videre, og likeså at saken måtte få første prioritet på arbeidsprogrammet. På Tel-Aviv-konferansen var derfor denne saken en av de viktigste som vi hadde til behandling. Det var dr. P. M. Raup, USA, fungerende sekretær for underkommisjonen, som introduserte saken under konferansen.

De viktigste momenter som innlederen pekte på for utvikling av den nevnte bruksgruppe var bedre markedsforhold ved organisering av omsetningen av produktene. Dette kunne bl. a. gjøres ved å opprette sentrer for omsetningen i byer og tettbebygde strøk. Dessuten var det viktig å finne full anvendelse for familiens arbeidskraft, også kvinnenens. Å skaffe bedre boliger på landsbygden ville også tjene til å hindre folkeflukten fra bygdene og gjøre det hyggeligere for de gamle når de trådte tilbake.

Dr. R. Schickele, FAO, understreket i et innlegg behovet for mer kapital og for et bedre kredittsystem på landsbygden. Han var enig med dr. Raup i at bedre markedsforhold, og utvidet foredling av produktene burde søkes fremmet.

Diskusjonen som fulgte dr. Raups og dr. Schickeles introduksjon ble både lang og livlig. De fleste av underkommisjonens medlemmer deltok nemlig med til dels utførlige innlegg og nevnte mange interessante eksempler fra sine respektive land, hvor de små bruksenheter i de senere år til dels var blitt de *virkelige problemer* innenfor jordbrukssektoren. Man kom også inn på *idealstørrelsen* av kommunene på landsbygden. Av særlig interesse i denne forbindelse var et innlegg av den svenske delegerte, overdirektør G. R. Ytterborn, som fortalte at man allerede i 1952 hadde gått til en drastisk reduksjon av antallet av kommuner i Sverige fra ca. 2 500 til ca. 800 for derved å få en mer *økonomisk administrasjon* og bedre muligheter til å yte en virkelig *service* til befolkningen innen de større enheter som man på denne måten fikk. For tiden arbeider man med spørsmålet om en ytterligere reduksjon av antallet kommuner, nemlig fra ca. 800 til ca. 300. Derved vil man stort sett oppnå å få et *minste innbyggertall* av 6 500 til 8 000, som — forsøksvis — antas å være en noenlunde passende befolkning i en svensk landkommune.

Av andre viktige data skal refereres at jordbruksbefolkningen i flere land i Nord- og Vest-Europa nå er redusert til 5 à 15 % av den totale folkemengde. Andre tall av interesse er at i England produserer ca. 5—6 % av befolkningen hele 50—60 % av den totale matforsyningen, og likeså at jordbruksproduksjonen er økt med 70 % over den tilsvarende produksjon i 1939. Dette på tross av at jordbruksarealet er gått litt tilbake, og at antallet av jordbruksarbeidere er sterkt redusert. I Jugoslavia er jordbruksbefolkningen i de siste 12 år redusert fra 70 til 50 %, mens den i Tyrkia fremdeles holder seg på ca. 70 %, men her er folkeøkningen 2—3 % pr. år.

Det vil for øvrig her føre for langt å gå i detaljer når det gjelder de mange innlegg, jeg innskrenker meg derfor til å referere de anbefalinger som man til slutt samlet seg om. Disse ble sammenfattet i fem punkter:

1. Det bør engasjeres en spesiell konsulent under FAO for den del av undersøkelsene ved de små bruks problemer som underkommisjonen er anmodet om å ta seg av.
2. Konsulenten bør søke samarbeid med medlemslandenes korrespondenter, som samler inn de data som ønskes. Han må videre drøfte medlemslandenes problemer på deres eget plan.
3. Underkommisjonens medlemmer forutsettes å bli konsulentens første kontaktpunkter under hans arbeid med å samle inn data og opplysninger fra de forskjellige land.
4. FAO bør legge fram en foreløpig rapport for underkommisjonen om arbeidet når den kommer sammen til sitt neste møte.
5. Videre anbefales at *underkommisjonens arbeidsutvalg for konsolidering av gårdsbruk* tar seg av den delen av de små bruks problemer som nevnte utvalg er direkte engasjert i.

E. *Undersøkelser vedkommende grunnvannslovgivningen i Europa.*

På Istanbul-konferansen i 1959 ble det besluttet at underkommissjonen skulle ta opp spørsmålet om grunnvannslovgivningen i Europa til nærmere undersøkelse. Man fant imidlertid at spørsmålet først burde bearbeides av FAO's sekretariat, eventuelt med assistanse av spesielt engasjerte eksperter, hvis dette skulle vise seg nødvendig. Underkommissjonen anbefalte dette, og FAO etterkom henstillingen. På Tel-Aviv-konferansen introduserte Dr. *P. Moral Lopez* (FAO) en omfattende melding som bygget på innhentede opplysninger fra i alt 21 europeiske land, herunder også fra Norge. Den norske rapporten var utarbeidet av *Norges Vassdrags- og Elektrisitetstvesen*.

Det er av spesiell interesse å nevne i forbindelse med de nasjonale rapporter at flere land allerede har — eller forbereder — lover med tanke på å forhindre en skadelig senkning av grunnvannsnivået. Imidlertid gikk det fram av flere rapporter at administrasjonen av grunnvannslovgivningen ofte var lite effektiv, spesielt gjaldt dette uheldige brønnboringer og forurensninger av grunnvannet fra industrielle bedrifter.

Resultatet av underkommissjonens behandling av saken under Tel-Aviv-konferansen ble disse anbefalinger:

1. Undersøkelsene vedkommende grunnvannslovgivningen i Europa bør fortsette og kompletteres.
2. Medlemslandene bør medvirke ved kompletteringen, bl. a. ved å skaffe til veie — eventuelt supplere — tidligere utarbeidet materiale spesielt vedkommende iverksettelsen og administrasjonen av grunnvannslovgivningen.
3. For at land utenfor Europa kan nyttiggjøre seg de erfaringer som er gjort på dette spesielle område, bør analysene av den europeiske grunnvannslovgivning suppleres med en kort redegjørelse for de grunnleggende prinsipper som en sunn lovgivning på dette område må bygge på.

F. *Forbedring av nedslagsområder og jordvern.*

Sir *Henry Beresford-Peirse* (FAO) redegjorde for det arbeid som var utført som resultat av underkommissjonens anbefaling på Istanbul-konferansen, nemlig at medlemsland hvor jorderosjonen spilte en nevneverdig rolle, burde foreta omfattende undersøkelser på området, og dessuten bygge ut det internasjonale samarbeid, bl. a. med å utveksle resultater og erfaringer.

De foreløpige forslag som ble fremsatt av Sir Beresford-Peirse gikk ut på følgende:

1. *En felles studiereise* i 6 europeiske land hvor den tekniske utvikling når det gjaldt behandling av nedslagsområder ligger på

et høyt nivå. Studiereisene tenkes foretatt i juni—juli 1962, og er foreslått lagt til følgende land: Holland, Frankrike Tyskland, Sveits, Italia og Østerrike.

2. *Et 11 dagers seminar* i Beirut høsten 1962, fulgt av en 3—4 dagers ekskursjon i Libanon.

Forslagene ble stort sett velvillig mottatt, og det ble ikke frem-satt noe forslag til endring av det foreløpige programmet.

G. *Melding fra Arbeidsutvalget for jordklassifikasjon og jordundersøkelser.*

Formannen for dette arbeidsutvalget (the Working Party on Soil Classification and Survey), generaldirektør *J. Paleologue*, Hellas, redegjorde ganske kort for arbeidet innen utvalget i siste 2-års periode. Bl. a. meddelte han at 5. reviderte forslag til *jordbunns-kartet over Europa* med forklarende tekst, ville bli fremlagt og diskutert på et møte i arbeidsutvalget i Athen 22.—26. mai 1961.

Flere av underkommissjonens medlemmer uttalte sin misnøye med at ikke forslaget var blitt fremlagt tidsnok til at medlemmene hadde fått tid til å studere utkastet før Tel-Aviv-konferansen. Det ble også påtalt at utvalget holder sine møter umiddelbart *etter* — og ikke *foran* — konferansene i underkommissjonen. Her skal vi imidlertid bare referere konklusjonen som fulgte formannens redegjørelse:

1. Publiseringen av et jordbunnskart over Europa søkes fremmet så hurtig som mulig.
2. Forklarende tekst eller kart som behandler jordbruksmulighetene, eller anbefaler visse mønster for bruken av landområdene, bør, sammen med en fullstendig melding om arbeidsutvalgets virke, forelegges for underkommissjonen til gjennomsyn *før offentlig-gjørelse*, så forslaget kan bli behandlet på underkommissjonens neste møte.

H. *Melding fra Arbeidsutvalget for konsolidering av eiendommer.*

Underkommissjonens arbeidsutvalg for konsolidering av eiendommer og beslektede landbruksproblemer (Working Party for Land Consolidation and Associated Agrarian Improvements) var representert ved utvalgets formann, direktør *S. Herwijer*, Nederland, som presenterte en rapport om arbeidet de siste to årene. Det var avholdt to møter siden siste møte i underkommissjonen, nemlig i Genève, oktober 1959 og i Frankfurt, mars 1960. Neste møte i arbeidsgruppen var planlagt holdt i Stockholm 9.—12. august 1961, og opplegget til dette møte ble referert.

Av interesse fra gruppens arbeid må spesielt nevnes en fyldig melding med 2 karter og 16 figurer om: «*Land Consolidation in Europe*», som var utgitt av «the International Institute for Land

Reclamation and Improvements» i Wageningen i 1959. Denne publikasjon var trykt både på engelsk, tysk og japansk. Det viser seg nemlig at det er stor interesse for gjennomføring av ordnede eienomsforhold ikke bare i Europa, men over hele verden. Arbeidsutvalget omfatter nå representanter fra 19 land, siste tilvekst er Belgia, Island og Jugoslavia. Både fra Tyrkia og Hellas ble det berettet om viktige planlagte tiltak innenfor gruppens arbeidsområde i 2-års perioden 1961—62.

Underkommissjonen bifalt den fremlagte rapport og programmet for det videre arbeid innen utvalget.

I. Israelske erfaringer når det gjelder «familiejordbrukenes» problemer.

Et interessant innslag i konferansen var et foredrag av dr. Raanan Weitz, som er direktør for «the National University Institute of Agriculture» i Rehovot. Foredraget bygget på publikasjonen: «The Economic, Organizational and Social Problems of Family Farms», som ble tilstilt de delegerte. Noen få hovedpunkter i foredraget skal kort refereres her:

Ved planlegginger av bebyggelse på landsbygden og utlegging av nye bruk, legger man stor vekt på å gjøre dette slik at det blir mulig å nytte store maskiner til enkelte feltarbeider. Likeså søker man ved planleggingen å fremme spesialisering av produksjonen på en eller to hovedbransjer med eventuelle andre produksjonsformer, som *hjelpeforetagender*. Dette innebærer at *kooperative* former for all *service* må tilrettelegges, og likeså må sosiale og undervisningsmessige hjelpemidler bygges på kooperasjon. Ved et større anlagt forsøk i Lakhish-distriktet i Israel hadde man ved å følge de foran nevnte retningslinjer i løpet av 4—5 år økt *jordbruksproduksjonen* med 40 til 60 % eller mer, og *nettoinntekten* av jordbruksdriften med 50 til 80 %.

Videre behandlet dr. Weitz størrelsen av landkommunene, som han for Israels vedkommende mente burde være av størrelsesordenen 1 200—1 400 familier. Landskommuner av størrelsesordenen 500—800 familier, mente han var for små. For å oppnå den ønskede størrelse av kommunene, anbefalte han en integrering av industri og landbruk, og for øvrig en sterk utbygging av håndverk, handel og eventuelt andre former for *service*. Ved å bygge ut landkommunene og landsbysentrene til en passende størrelse med ny og effektiv industri etc. som kunne konkurrere på verdensmarkedet, ville man unngå at landsbygdbefolkningen emigrerte, ble det fremholdt.

Foredraget, som ble fulgt av en livlig meningsutveksling, kom man senere tilbake til under ekskursjonene, hvor eksempler på «*service-sentrer*» av den størrelsesorden som foredragsholderen nevnte, ble demonstrert.

Landbruksfakultetet i Rehovot som tar hånd om landbruksforskningen og den høyere landbruksopplæring i Israel. Fakultetet er en underavdeling av The Hebrew University of Jerusalem.

J. Planlegging vedkommende rasjonell bruk av og vern om jord- og vannressurser.

Underkommissjonens viktigste formål er — som innledningsvis nevnt — rasjonell bruk av og vern om medlemslandenes jord- og vannressurser. På Tel-Aviv-konferansens siste møte ble planleggingsarbeidet i forbindelse med denne viktige oppgaven drøftet i forbindelse med en rapport: «*Land use planning*», som var utarbeidet for underkommissjonen og som ble presentert av Sir *Henry Beresford-Peirse* (FAO).

Det viktigste spørsmål som var tatt opp i rapporten var et forslag om samarbeid mellom ECA (the European Commission on Agriculture) og EFC (the European Forestry Commission) når det gjaldt selve *planleggingsarbeidet* i forbindelse med bruken av jord- og vannressursene.

I diskusjonen som fulgte, kom det fram at det i mange land var konflikter mellom jord- og skogbruksinteresser, og mellom land- og by-interesser når det gjaldt utnyttelse av landarealene. Man måtte heller ikke gå ut fra som gitt at jordbruks- og skogbruksinteresser alltid dannet en formålstjenlig basis for felles planlegging da by-utvidelser ofte øver press både på jordbruks- og skogressurser. Likevel ble nødvendigheten av samarbeid mellom jord- og skoginteressene

sterkt fremhevet av de fleste talere, da store jordbruks- og skogbruksområder er gått tapt for senere utnyttelse p.g.a. manglende planlegging. Mange delegerte kunne imidlertid melde om økende forståelse i deres respektive hjemland på dette området. Bl. a. var interessen blant jordbrukerne for skogplanting økende, og likeså viste mange skogbrukere økende forståelse for beiting i skogen, når dette kunne skje under kontroll. I denne forbindelse fremholdt den svenske delegerte at overføring av dyrket jord til skog i Sverige hadde foregått på frivillig basis og ikke ved tvang. I Sverige var i de senere år en hel del små, avsidesliggende bruk blitt nedlagt fordi barna flyttet til byene, og når foreldrene døde ble brukene innlemmet i de omliggende skoger. I andre tilfelle ble de små nedlagte bruk tillagt andre små bruk som derved ble mer bærekraftige, bl. a. ved at deler av disse større bruk kunne utlegges til skog. Slike overføringer fra dyrket jord til skog må imidlertid godkjennes av jordbruksmyndighetene.

Liknende eksempler på endring i jordanvendelsen kunne flere lands delegerte melde om, særlig når det gjaldt sammenslåing av små bruk for å skaffe større bruksenheter, og likeså om planting av skog på kupert, tidligere dyrket jord som ikke egner seg for maskinell drift. Dette gjelder jo også for Norges vedkommende.

Et annet spørsmål som ble reist under diskusjonen var skogens betydning i rekreasjonsøyemed. Både beskatningspolitikken og kjøp av skog i spekulasjonsøyemed p.g.a. byutvidelser har fremtvunget overføring av — rekreasjonsmessig sett — verdifulle skogarealer til bebyggelse o. l. i omegnen av flere av Vest-Europas storbyer. Også dette forhold bør det tas hensyn til ved planlegging av en rasjonell bruk av jordarealene. I denne forbindelse ble det fremholdt at det burde utarbeides en *veiledning* for planleggingsarbeider som både tok hensyn til rekreasjonsinteressene og til jordbruks-, beite- og skoginteressene.

Av diskusjonen om bruken av jord og planleggingsarbeider i denne forbindelse, fremgikk det at man i de aller fleste land hadde arbeidet seg fram til en bedre forståelse når det gjelder tidligere avvikende synspunkter mellom jordbrukets og skogbrukets talsmenn. Ikke desto mindre er det nødvendig med et uavbrutt nært samarbeid. Det anbefaltes derfor at alle land setter opp hensiktsmessige samarbeidsorganer hvor både jordbrukere og skogbrukere er representert, og hvor tekniske og administrative spørsmål av felles interesse kan drøftes og avgjøres.

Underkommisjonen uttalte videre at den er villig til å sette opp en «*ad hoc group*» blant sine medlemmer for i detalj å gjennomgå et fremlagt dokument: «*Land Planning and Land Use*», eventuelt fremme forslag om endringer og om senere offentliggjørelse.

Underkommisjonen besluttet dessuten å anmode EFC (European Forestry Commission) om å oppnevne en eller flere skogbruks-

spesialister til å delta i det foreslåtte arbeidsutvalg. Utvalgets oppgaver ble formulert slik:

1. Innsamling av data i marken vedkommende planlegging av bruken av jord, og disse data bør så i sin tid samles i en håndbok.
2. Innsamling av opplysninger fra medlemslandene om virkningen av forskjellige *ikke-jordbruksmessige tiltak*, dessuten om forskjellige former av bymessige utvidelser som fortrenger jordbruksarealer, og om forholdsregler som tas for å rette på dette forhold.

K. *Program for arbeidet i underkommisjonen i perioden 1961—62.*

For kommende 2-års periode besluttet underkommisjonen å foreslå for ECA at det blir arbeidet videre med og/eller tatt opp følgende nye arbeidsoppgaver:

1. *Komplettering av studiet vedkommende grunnvannslovgivningen i Europa.*
Medlemslandenes andel blir å skaffe til veie supplerende opplysninger — eventuelt verifikasjoner av tidligere avgitte oppgaver — vedkommende den eksisterende lovgivning og om administrasjon og håndhevelse av grunnvannslovgivningen.
2. *Fortsatte undersøkelser vedkommende Europas jordressurser.*
Den endelige rapport som skal utarbeides av professor *D. Dudley Stamp*, England, bør foreligge til behandling på underkommisjonens neste møte.
3. *Undersøkelser vedkommende tekniske, økonomiske og sosiale problemer ved de små bruk under ulike forhold.*
Det foreslåes at FAO engasjerer en egen konsulent for den delen av undersøkelsen som naturlig faller inn under underkommisjonen, og som den er direkte ansvarlig for. Det forutsettes imidlertid at konsulenten samarbeider med underkommisjonens medlemmer, som skaffer til veie de nødvendige data og opplysninger fra deres respektive land.
4. *Metoder for vurdering av jord- og vannreguleringsprosjekter.*
Oppgaven løses ved hjelp av rapportører og med nasjonale korporasjoner som medarbeidere. Som rapportør for Nord-Europa ble valgt professor *F. Hellinga*, Nederland. For Sør-Europas vedkommende er rapportøren ennå ikke utpekt.
5. *Sammenliknende undersøkelser av vanningen i det europeiske landbruk.*
Det er hensikten at alle viktige forhold ved vanningen skal undersøkes, bl. a. effekten av forskjellige vanningssystemer og vanning til ulike grøder på varierende jordtyper og under hensyntaken til fordeler og ulemper bl. a. når det gjelder omkost-

ninger, økonomisk vannforbruk, bøndenes innstilling til nye vanningsystemer etc. Dessuten bør så vel administrative som tekniske forhold undersøkes, og likeså hensynet til fordeling av vannet til de viktigste konkurrerende behov, nemlig husbehov, industri, kommunikasjon og landbruk, sett i forhold både til det *nåværende* og det *fremtidige* — eventuelle — vannforbruk og i forhold til vannressursene. Som rapportør for Nord-Europa ble valgt professor *E. J. Gossuin*, Belgia, og for Sør-Europa generaldirektør *J. E. Paleoloque*, Hellas.

6. *Planlegging av en rasjonell jordutnyttelse.*

Denne viktige oppgaven ble besluttet tatt opp ved hjelp av en «*ad hoc group*». Det forutsettes at saken blir ført så langt at materialet kan publiseres som en *guide* for interesserte. Rapportører til å ta seg av denne oppgaven ble ikke valgt under konferansen.

7. *Administrasjonen av offentlige beitearealer i Europa.*

Det er fortsatt stor interesse for dette spørsmålet, som ble inngående drøftet på Istanbul-konferansen i 1959. Det ble derfor besluttet at det til neste møte i underkommisjonen skulle utarbeides en melding om utviklingen i medlemslandene på dette område.

L. *Tid og sted for underkommisjonens neste konferanse.*

Det ble ikke tatt noen endelig avgjørelse om hvor neste konferanse skulle holdes, men både Spania og Nederland ble nevnt som ønskelige konferansesteder. Det er likevel sannsynlig at konferansen vil bli holdt i Spania våren 1963, idet den spanske delegerte antydte at det ville bli sendt offentlig innbydelse til underkommisjonen om dette med det første. Også den nederlandske delegasjon antydte en innbydelse til å holde konferansen der, men det ville passe best å utsette tidspunktet til 1965, idet en rekke større *tørreleggingsprosjekter* av særlig interesse for underkommisjonen da ville kunne demonstreres. I Spania derimot er det i første rekke *jorderosjon* og de mangeartede problemer av kulturteknisk og jordbunnsmessig art i forbindelse med denne som gjør det ønskelig å holde konferanse der. Den endelige avgjørelse både om tiden og stedet for neste konferanse ble det overlatt til ECA's eksekutivkomité og underkommisjonens formann å fatte.

Som nevnt i innledningen ble det etter avslutning av Tel-Aviv-konferansen i tiden 3.—9. mai foretatt en rekke ekskursionser til flere steder i Israel, hvor kulturtekniske anlegg m. v. av spesiell interesse for underkommisjonens medlemmer ble demonstrert og diskutert. I en senere melding skal jeg komme tilbake til de viktigste inntrykk fra disse ekskursionene.

Litteratur:

1. Løddesøl, Aasulv: Jordvernkonferansen i Firenze, september—oktober 1948. Tidsskrift for Det norske landbruk, nr. 5—6, 1949.
2. — På jordvernekskursjoner i Italia. Medd. fra Det norske myrselskap, nr. 4, 1949.
3. — Jordvernkonferansen i Amsterdam, 19.—21. juli 1950. Medd. fra Det norske myrselskap, nr. 1, 1950.
4. — Jordvernkonferansen i Roma, 21.—24. oktober 1952. Medd. fra Det norske myrselskap, nr. 3, 1953.
5. — Fra Jordvernkonferansen i Lisboa 20.—27. februar 1956. Medd. fra Det norske myrselskap, nr. 4, 1956.
6. — Jordvernkonferansen i Wien, 7.—12. oktober 1957. Medd. fra Det norske myrselskap, nr. 1, 1958.
7. — Jordvernkonferansen i Istanbul, 20. april—2. mai 1959. Medd. fra Det norske myrselskap, nr. 6, 1959.
8. — Soil Conservation Problems in Norway. Proceedings of the United Nations Scientific Conference on the Conservation and Utilization of Resources, Lake Success, New York 1949. Volume VI, Land Resources. United Nations 1951.
9. — Jordødeleggelsen ved torvstikking i våre kystbygder. Medd. fra Det norske myrselskap, nr. 2, 1936.
10. — Brenselsproblemet i kystbygdene og jordødeleggelsene ved urasjonell torvdrift. Medd. fra Det norske myrselskap, nr. 2, 1947.
11. — Soil Destruction in Norway. Norsk Geografisk Tidsskrift, bind XI, hefte 5—6, 1947.
12. — Om jordødeleggelse og om tiltak for å verne om jordsmonnet i Norge. Medd. fra Det norske myrselskap, nr. 5, 1950.
13. Lov av 18. mars 1949 om vern mot jordødelegging. Grøndahl & Søn, Oslo, 1949.

Nye meldinger fra Det norske myrselskaps forsøksvirksomhet i myr dyrkning

Som henholdsvis nr. 43 og nr. 44 i serien av forsøksmeldinger fra Det norske myrselskaps forsøksstasjon på Mæresmyra og fra spredte forsøks- og demonstrasjonsfelter rundt om i landet er nylig sendt ut:

Hans Hagerup: Ymse tungt løyselege fosfatslag i samanlikning med superfosfat på myrjord. Serprent av «Forskning og forsøk i landbruket», nr. 4, 1961.

Rolf Celius: Resultater fra 2 kalking-gjødslingsforsøk på myr i Trysil. Særtrykk av «Meddelelser fra Det norske myrselskap», nr. 5, 1961.

Medlemmer av Myrselskapet som er spesielt interessert i disse meldingene, kan ved henvendelse til forsøksstasjonen på Mæresmyra, adr. Mære st. eller til hovedkontoret i Oslo, adr. Rosenkrantzgt. 8. få meldingene gratis tilsendt.